

د کاروبار لپاره تمویل

م
طیب
سکون

لیکوال: طیب سکون

لارښود استاد: پوهنځی روحانی، خان عبدالغنی، مکه
Ketabton.com

تمويل

هر فعاليت او کاروبار د يو لړ مالي او پولې وسايل شتون ته اړتيا لري، تصدی او شرکتونه باید د خپلو اقتصادي فعالیتونو د ترسره کولو لپاره مالي او پولې وسايل په واک کې ولري ترڅو د هغوی په درلودلو سره وتوانېږي، چې خپل هدف وړ فعالیتونه ترسره کړي. زیات شمېر تصدی او سهامی شرکتونه د پانگو اچونو لپاره کافي مالي او پولې وسايل په واک کې نه لري؛ پس اړ دي چې د هدف وړ پانگه اچونو د ترسره کیدو په موخه مالي او پولې وسايل د نورو مالي ادارو څخه په لاس راوړي، ترڅو د مالي او پولې وسايلو کمښت جبران کړي.

دا چې دغه پولې او مالي وسايل څه ډول په لاس راوړو او ترلاسه شوي مالي او پولې وسايل څه ډول تنظیم کړي، نو اړینه ده چې د تمويل د علم څخه باخبره وواسو. دا چې د يوې تصدی او شرکت پانگه د مالک د پانگې، عامه اسهامو، خاصو اسهامو او قرضونو څخه تشکیل شوي وي؛ نو تمويل ددوې ترمخ د مفادو د توزیع سیاست، د اسهامو انشقاق، نشر او قیمت گذاري، د نقدو پیسو جریان، د پیسو تهیه او تنظیم او داسې نور مسايل تر مطالعې لاندې نیسي.

په دغه سمینار کې به د کاروباري تمويل په اړه لازم معلومات ترلاسه کړئ.

د اقتصاد په ادبیاتو کې د پانگې تهیه کولو ته تمويل ویل کېږي. پا په بله ویناء د يو فعاليت لپاره د پیسو برابرولو ته تمويل ویل کېږي.

که چېرته د يو کاروبار لپاره پیسې تهیه شي دې ته کاروباري تمويل وایې، که چېرې د دولت د فعالیتونو د مخ ته وړلو لپاره پیسې تهیه شي دې ته عامه تمويل وایې او که چېرته د يو شخص لخوا د فعالیت د ترسره کولو لپاره پیسې تهیه شي دې ته انفرادي تمويل وایې.

کاروباري تمويل: د لومړي ځل لپاره د يو کاروبار د پيل کيدو په خاطر او همدارنگه د کاروبار د پيل څخه وروسته د کاروبار د توسعې او پراختيا په خاطر د پولي پانگې برابرولو ته د کاروبار تمويل کيږي.

هر ډول کاروبار (که توليدي وي که تجارتي، همدارنگه که مشتريانو ته اجناس عرضه کوي او که خدمت) په ښه شکل د خپلو فعاليتونو د ترسره کولو لپاره تمويل ته اړتيا لري. د يو کاروبار د تمويل مقدار د کاروبار د شکل، نوعيت او حجم په پام کې نيولو سره فرق کوي. د مثال په ډول: د يواځيني مالکيت کاروبار په پرتله په سهامي شرکتونو کې زيات مقدار پولي پانگې او پيسو ته اړتيا ده.

کاروبار ولې تمويل ته اړتيا لري؟

ځواب:

الف: هر کاروبار د خپلو فعاليتونو د ترسره کولو لپاره په شکل د اشکالو يو اندازه ثابتو شتمنيو (ځمکه، ماشين الات، فرنيچر، موټرې، تجهيزات او داسې نور...) ته اړتيا لري؛ چې پرته لدې شايد د يو کاروبار پيل کيدل او په ښه شکل سره پر مخ تلل ممکن نه وي د نوموړو شتمنيو د اخیستلو لپاره تمويل ضروري دی.

ب: د يو کاروبار د ورځنيو فعاليتونو د ترسره کولو په نتيجه کې زيات شمير مصارف رامنځته کيږي. د بيلگې په ډول: د اموالو خريداري، د مزد و معاش ورکړه، د بريښنا بيل، د سود تاديه کول، د اشتهاراتو مصارف او داسې نور... چې د نوموړو مصارفو د پوره کولو لپاره هم تمويل ضروري دي.

د کاروبار بڼې (form of business Organization):

دا چې د کاروبار د تمویل مضمون اصلي او عمده موضوع د کاروبار د بیلابیلو شکلونو لپاره د اړتیا په وخت کې د خپلنۍ پانګې، پردۍ پانګې په شکل له بیلابیلو سرچنیو څخه د پولې پانګې او پیسو تهیه کول دي؛ نو مخکې له دې چې د کاروبار د تمویل په منایعو بحث وکړو لومړی باید د کاروبار د عمده شکلونو په اړه معلومات ولرو.

۱. یواځینې مالکیت Sole proprietorship:

د کاروبار دغه شکل تر ټولو پخوانی او ساده شکل دی. په یواځینې مالکیت کې د کاروبار ټوله سرمایه د یو شخص له لوري کاروبار ته راوړل کېږي. په یواځینې مالکیت کاروبار کې یوازې یو نفر د کاروبار مالک وي او د کاروبار په هکله ټول تصمي نیونه هم د همدې یوه نفر په لاس کې وي.

د یواځینې مالکیت کاروبار گټې:

۱. دغه ډول کاروبار په اسانۍ سره رامنځته کېږي.
۲. د کاروبار مالک کولای شي خپل کاروبار ختم کړي.
۳. د کاروبار ټوله گټه یواځې یو نفر ترلاسه کوي.
۴. سهامی شرکت په خیر دوه ځل مالیه پکې نه شته.

۵. د کاروبار مالک په تصمیم نیونه کې بشپړ خپلواک وي.

د یواځیني مالکیت کاروبار نیمګړتیاوي:

۱. ګټه یې د سهامی او نورو شرکتونو په پرتله کمه وي.

۲. دا چې د کاروبار مالک یو نفر وي نو د کاروبار په مدیریت کې هم ستوونزې وي.

۳. د پور ترلاسه کولو کې اکثره ستونزې لري.

۴. دا چې پانګه د پکې کمه وي نو د یواځیني مالکیت کاروبار د پراختیا چانس هم کم وي.

۵. کیدای شي ډیر ژر له منځه لاړ شي.

۲. شرکت Partnership

د کاروبار هغه شکل ته واي چې په هغه کې دوه یا څو کسان د یو لیکلي او یا هم شفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره یو ځای کوي او د ګټې په ګډه سره کاروبار ترسره کوي. پدې شرط چې ګټه او تاوان به د شریکانو ترمنځ شریک وي.

د شرکت ګټې:

۱. په اسانۍ سره رامنځته کیږي.

۲. پانګه پکې زیاته وي.

۳. د کاروبار مدیریت پکې ښه وي.

۴. د ټولو شریکانو له لوري تصمیم نیونه کیږي.

د شرکت نیمگړتیاوي:

۱. د شریکانو ترمنځ شخړې او اختلاف رامنځته کېږي.
۲. د سهامی شرکت په پرتله د شرکت موده کمه وي، ځکه د یو شریک په مړینې سره شرکت له منځه ځي.
۳. د شرکت څخه د خپلې سرمایې په ایستلو کې ستوونزې.

۳. سهامی شرکت یا کمپنی Corporation:

سهامی شرکت د کاروبار هغه شکل دی چې د قانون په رڼا کې د حکمي شخص حیثیت لري او د قانون په رڼا کې د کاروبار مالکان جدا او کاروبار جدا وي. سهامی شرکت په خپل نوم سره کولای شي د حقیقي شخص په څیر د مالي ادارو او نوور ډلو سره مختلف ډوله کاروباري معاملات ترسره کړي لکه: د پور اخستل او ورکول، د شتمني، و اخستل او پلورل او داسې نور....

د سهامی شرکت گټې:

۱. د سهامی شرکت د شتون موده ډیره وي.
۲. د یواځیني مالکیت او شرکت په پرتله پانگه پکې ډیره وي.
۳. مدیریت یې ډیر منظم وي.
۴. گټه یې ډیره وي.

د سهامی شرکت نیمگرتیاوی:

۱. ددې ډول شرکت تاسیس ډیر ستونزمن وي او ډیر قانوني مراحل لري، ډیر وخت نیسي او په تاسیس کولو یې ډیرې پیسې مصرفیږي.
۲. مالیه ورکړه پکې ډیره وي.
۳. د سامی شرکت مدیر د سهامی شرکت سهم لرونکو مفادو پر ځای خپلو مفادو پسې گرځي.

۱. د کاروباري تمویل منابع (source of business finance):

د کاروباري تمویل لپاره دوه سرچینې وجود لري خپله پانگه او پردی پانگه؛ که چیرته د کاروبار لپاره پیسې د پور په شکل ترلاسه شي دې ته پردی تمویل وایې او که چیری د کاروبار لپاره پیسې د مالکینو پواسطه برابر شي دې ته خپلې تمویل (Equity finance) وایې.

د کاروبار لپاره پیسې له لاندې لارو څخه تمویل کیږي:

الف. پردی تمویل (Debit finance): د مشتریانو څخه د وخت څخه وړاندې د پیسو ترلاسه کولو د تمویل څخه عبارت دی. ځینې کاروبار ادارې په ټولنه کې د بڼه شهرت څخه برخمن وي چې د دوی اجناسو او یا خدماتو ته ډیره تقاضا موجوده وي، نو دغه کاروباري ادارې د مشتریانو څخه پیسې په پیشکي ډول اخلي او بیا وروسته ورته اجناس او یا خدمات وړاندې کوي، چې دې ته پردی تمویل ویل کیږي.

د پردی تمویل په لاندې ډول ډولونو ترلاسه کیدای شي:

۱. بانک څخه نقده پیسې اخستل (cash credit):

ځينې کاروباري ادارې د خپل کاروبار تمويل لپاره د بانک څخه نقدې پيسې د تضمين په بدل کې ترلاسه کوي (البته دغه تضمين معمولاً د جايدادونو اسناد وي) او د پيسو څخه د استفادې په مقابل کې بانکونو ته سود ورکوي.

۲. د اجناسو پور:

ځينې وخت بانکونه خپلو مشتريانو ته د ټاکلې مودې لپاره د نقدو پيسو پر ځای د هغوی د ضرورت وړ اجناس تهيه کوي. کله چې دغه ټاکلې موده پوره کيږي، مشتريانو بانک ته ددغې جنس قيمت جمع کوي چې ورسره، ورسره بانک ته د بانک گټه هم د نقدو پيسو په شکل تاديه کوي.

د مثال په توگه داسې فرضوو چې احمد يو جنراتور ته ضرورت لري، بانک نوموي ته د نقدو پيسو پر ځای جنراتور اخلي چې ددغې جنراتور اصلي قيمت ۳۰۰۰ افغانۍ دی، خو د نوموړي کس اړ دی چې بانک ته يو کال وروسته د شوي قرارداد په اساس ۴۰۰۰ افغانۍ تاديه کړي.

۳. د گټې ايسارول:

دا پدې مفهوم کله چې کاروبار گټه وکړي، د شريکانو د توافق په اساس ټوله گټه يا د گټې يوه برخه په کاروبار کې د نورې پانگې اچونې لپاره ايسارېږي او نور د کاروبار پر شريکانو ويشل کيږي.

۴. اجاره:

ځينې وخت کاروباري ادارې د خپل کاروباري فعاليت د مخته وړلو لپاره يوه ځمکه، يو کور، يو ماشين، موټر او نور د معلومې مودې لپاره په اجاره اخلي، کله چې موده پوره کيږي دغه ځمکه، کور، ماشين، موټر او يا نور څه بيرته خپل اصلي خاوند ته ورکول کيږي، البته ددغو شتمنيو د استفادې په مقابل کې د کاروبار پيسې (کرايه) چې دا هم په پردۍ تمويل کې شامل کيږي.

۵. اوور ډرافټ:

د اوور ډرافټ د قرار داد په اساس يو سوداگر د خپلو پيسو ترڅنگ چې په خپل بانکي حساب کې يې لري کولای شي چې يوه اندازه نورې ټاکلې پيسې هم د بانک څخه ترلاسه کړي. کله چې نوموړي سوداگر د خپلو پيسو پرته نورې ټاکلې پيسې د بانک څخه ترلاسه کوي په نوموړو پيسو باندې سود وضع کيږي.

د مثال په ډول علي په خپل بانکي حساب کې سل زره افغانۍ لري، خو د بانک د قرارداد پر اساس نوموړی کولای شي چې د سل زره افغانيو تر څنگ پنځوس زره نورې هم د بانک څخه ترلاسه کړي، کله چې علي د سل زره افغانيو پرته هر څومره پيسې (پنځوس زره يا لږې کمې) وباسي په هماغه اندازه ورباندې سود وضع کيږي، داسې فرضوو چې علي د بانک څخه ۱۲۰۰۰۰ افغانۍ وباسي، نو پدې وخت کې علي مجبور دی چې په ۲۰۰۰۰ افغانيو باندې بانک ته سود ورکړي، نه په ۱۲۰۰۰۰ افغانيو باندې ځکه چې ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ خو د علي خپلې پيسې دي او دغه ۲۰۰۰۰ افغانۍ د اوور ډرافټ په شکل د بانک څخه وباسي.

د اوور ډرافټ پيسو فيصدي نظر بانکونو ته فرق کوي.

پردي تمويل زيانونه

– د سود تادیه کول:

کله چې د کاروبار د تمویل لپاره پیسې په پور واخستل شي یو تاوان یې دادې چې ددغې پور سود باید تادیه شي.

– پور ورکونکي کاروباري محکمې ته راکش کیدلی شي:

که چیرې کاروبار په خپل وخت کې پور ورکونکي ته د هغه پور یا سود په ټاکلي وخت کې ور نه کړي، نو پور ورکونکي کولای شي، دغه کاروباري محکمې ته راکش کړي.

د پوریز یا پردي تمویل گټې:

۱. د کاروبار پراختیا:

نغدې پیسې په کاروبار کې د ملا د تیر حیثیت لري، نو ویلی شو چې نغدې پیسې د کاروبار په پراختیا کې د پام وړ رول لري او پرته د نغدو پیسو څخه یو کاروبار نه شي کولای پراختیا وکړي.

۲. پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري:

پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري دوی صرف کولای شي چې خپلې پیسې جمع سود په ټاکلي موده کې د کاروباري نه ترلاسه کړي، مگر که چیرته دغه پیسې د

پور پر ځای د یو شمیر کسانو لخوا پدې شرط راوړل شي چې نومړي کسان د کاروبار مالکین وگڼل شي. نو بیا هغوي کولای شي چې د کاروبار په تصامیمو کې هم مداخله وکړي.

۳. گټه:

کله چې کاروبار گټه وکړي، نو د کاروبار مالک ددې گټې کومه برخه پور ورکونکي ته د هغې د پور په بدل کې ورکوي او د گټې ډیره برخه د کاروبار مالک سره پاتې کیږي، مگر ددې برعکس که همدغه پیسې یو چانه واخستل شي او ددې پیسې و په بدل کې هغه په کاروبار کې شریک کړای شي نو بیا نیم په نیمه هغه ته د هغې د شراکت له وجهې ورکول کیږي.

۴. بیرنۍ جاري مصارف:

ددې لپاره چې یو کاروبار د ځنډ او ځنډ سره مخامخ نه شي، یو کاروباري کولای شي چې د خپلو عاجلو او بیرنيو مصارفو د تمویل لپاره پور ترلاسه کړي، نو د پور گټه همدا شوه چې کاروبار له ودريدو (توقف) څخه وساتل شي.

۵. د کاروبار د انحلال مخنیوی:

ځینې وخت کاروبار د انحلال سره مخ وي او کاروباري نه شي کولای چې خپل مصارف تمویل کړي نو دغه وخت کې کاروباري کولای شي پور ترلاسه کړي او د انحلال مخنیوي وکړي.

۶. د پور په برخه کې د اعتبار ترلاسه کول:

کله چې کاروباري خپل پورونه په خپل وخت تادیه کړي، نو کاروباري د قرضي په برخه کې اعتبار ترلاسه کوي او په راتلونکي کې کولای شي چې په اسانۍ سره پور ترلاسه کړي.

خپلنی تمویل (Equity finance):

کله چې د کاروبار د مخته وړلو لپاره د کاروبار د مالکینو یا مالک لخوا پیسې برابرې شي دې ته خپلنی تمویل ویل کېږي. مثلاً ادريس سل زره افغانۍ لري پر همدې پیسو غواړي یو کاروبار پیل کړي چې دغه سل زره افغانیو ته خپلنی تمویل وایي. د خپلني تمویل گټې:

۱. د اوږدې لپاره پانگه:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو دا پیسې د اوږدې مودې لپاره په کاروبار کې پاتې کېږي.

۲. د پور له اندیښنو خلاصون:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو کاروباري به د د پور له اندیښنو خلاص وي.

۳. په پور ورکونکي باندې د گټې نه ویشل:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو ټوله گټه همدوي ته پاتې کېږي.

۴. د پور ترلاسه کولو وړتیا:

کله چې کاروباري اداره د چا نه پوروري نه وي، نو خلک په کاروبار باندې اعتبار کوي او په اسانۍ پور ورکوي.

د خپلې تمویل زیانونه:

۱. غیر ضروري نقدې پیسې:

که چیرته کاروبار تمویل لپاره د خپلو پیسو نه استفاده وشي، نو ځینې وخت ددې امکان شته چې د پیسو د یې برخې نه استفاده ونه شي چې دې ته غیر ضروري نقدې پیسې وایې.

۲. د پیسو په تخصیص کې د نظر نه یووالی:

چون کاروبار ته د مختلفو شریکانو له لوري پيې راورل شوي دي، نو ددغو پیسو په تخصیص کې هم مختلف نظرونه موجود وي چې پایله کې ستونزې را ولاړېږي.

پای

۳۰/۲/۱۳۹۷

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**